

TEZE KE STAVU ČESKÉHO PÍSEMNICTVÍ REŽIM A LITERATURA

Vládnoucí moc si v ČSSR v rozporu s dohodami podepsanými v Helsinkách usurpuje právo rozhodovat ve věci literatury, umění a vědy. Po sovětské okupaci v srpnu 1968 bylo jejím prvním činem, že zakázalo činnost Svazu českých spisovatelů, jehož předseda byl básník Jaroslav Seifert. Místo toho vytvořil režim novou organizaci, do jehož čela postavil bezvýznamné, leč služebné spisovatele. Do Svazu byli přijati jen ti, kteří zaručovali, že se budou podílet na likvidaci větší části české literatury. Jak prokazuje nedávno vydaný sborník českých spisovatelů /nakladatelství 68 v Torontu/ více než 150 českým spisovatelům, kteří nejsou členy nového režimového svazu, znemožnilo se v jejich vlastě publikovat.

Dokonce i laureát Nobelovy ceny Jaroslav Seifert nemohl po roce 1969 vydávat své nové rukopisy, které vycházely buď v ČSSR jen ve strojových opisech, nebo v zahraničí. Teprve v poslední době zřejmě v souvislosti s udělením Nobelovy ceny a pod vlivem jejich publikací v cizině začala se některá jeho díla vydávat.

V oblasti poesie, románové a novelistické tvorby je dnešní situace zcela katastrofální. Jen v ojedinělých výjimkách vyšly i spisy nebo překlady některých autorů, kteří byli donuceni předvést veřejnosti svou "sebekritiku" za to, že se podíleli na obrodném procesu v roce 1968.

Aparát Svazu spisovatelů je prošípován přímými spolupracovníky státní bezpečnosti. Mnozí spisovatelé byli odsouzeni nejen za své občanské postoje, ale i za literární tvorbu a dokonce i za poesii, která byla dosud buď jen v rukopise zabaveném při domovní prohlídce nebo rozšířena ve strojových opisech, což čs. zákon sice výslovně umožňuje, na což však policejní orgány neberou vůbec ohled.

O české literatuře se rozhoduje na dvou místech: v orgánech bezpečnosti a policie a na ústředním sekretariátě komunistické strany, kde je zřízeno zvláštní oddělení pro sledování literatury, umění a vědy. Řízení tohoto oddělení je v rukou nekulturních lidí podřízených namnoze i přímým direktivám sovětské komunistické strany. Další instituce, například na ministerstvu kultury knižní odbor apod., jsou pouze prodlouženými orgány této policejné - stranické centrály.

SNAHA O INTERNACIONALIZACI

Devizou SSSR v oblasti umění v zemích tzv. socialistického tábora je postupná "internacionalizace" socialistické kultury, jak to nedávno vyjádřil ve oficiálním projevu tajemník ústředního výboru KSSS Děničev při Dnech československé kultury v SSSR. Usiluje se o splnutí různých kultur do jediné - internacionální, sovětské. Pod heslem internacionalizace se potlačují všechny osobité zvláštnosti kultury v různých zemích, likvidují se snahy o svobodný umělecký projev, znemožňuje se srovnání se svobodným světem a nositelům tohoto úsilí se zabráňuje v jejich činnosti.

Jsou ničeny i snahy o veškerý experimentální moderní umělecký výraz, podporují se pouze hlasatelé sověto - socialistického realismu jako jediného povoleného "tvůrčího" stylu. Ti, kteří se této duchovní genocidě brání, jsou bezohledně odhalováni a likvidováni.

Ještě nikdy nebyla česká kultura vystavena tak smrtelnému nebezpečí, že bude ve své podstatě i ve svých nejvýraznějších a nejtypičtějších projevech zničena a vyhlazena - jako nyní.

V 19. století a do vzniku československého státu v roce 1918 se české písemnictví rozvíjelo vcelku svobodně, třebaže vznikalo v Rakousku-Uhersku. Další dvacet let od roku 1918 - 1939 bylo dobou rozkvětu literatury v demokratické a svobodmilovné československé republice a teprve nacistická okupace trvající šest let, komunistické ničení literatury v 50. a 60. letech a konečně poměry za nové, tentokrát sovětské okupace, přetaly kořeny někdejšího kořatého stromu české literatury.

ČINNOST ČESKÝCH SPISOVATELŮ

Čeští spisovatelé od roku 1969 do současnosti však neklesají na duchu a nezdávají se nacilné moci. Sami na své riziko opisují na psacích strojích svá díla, básně, romány, novely, divadelní hry, úvahy a literárně kritické stati. V mnoha případech je doprovázejí grafickými listy i malíři, a tak vznikají i za těžkých a složitých podmínek díla, jež pro jejich obsah, ale i úpravu po zásluze docení i budoucnost! Bohužel budoucnost až bohdá svobodné společnosti, která si bude takto opsaných děl vážit jako vzácných dokladů nepoddajného duchovního života.

Některá z těchto děl byla opáána i ve zvláštních edicích, z nichž největšího rozšíření došly edice nazvané "Petlice" a "Expedice", dále "Kyart", "Česká expedice" atd.

Část domů napsaných děl, která odmítají vydavatelství oficiální české nakladatelství, vycházejí často bez vědomí autorů v zahraničních nakladatelstvích české a slovenské literatury zřízených po roce 1969. Jsou to zejména nakladatelství "68" v Torontu, "Index" v Kolíně nad Rýnem, nakladatelství "Poesie mimo domov" v Mnichově, "Konfrontace" ve Švýcarsku, edice Křesťanské akademie v Římě a některá další. Jsou vydávány i časopisy, které otiskují literární tvorbu českých autorů, jejichž díla nesmějí vycházet - "Svědectví", "Listy", "Obrys", "Rozmluvy" a jiné.

Toto vydávání se ovšem uskutečňuje za svízelných hmotných podmínek, a náklady některých publikací jsou minimální. Navíc, pokud se dostanou do rukou čs. bezpečnosti, jsou ničeny nebo ukládány do nepřístupných skladů policie.

VOLNÁ VÝMĚNA KULTURNÍCH Vztahů - ZAKÁZÁNE

Převážení nebo zasílání těchto knih, časopisů a rukopisů přes čs. hranice se stíhá podle zákona o rozvracení republiky. Dodnes je znám pobuřující případ z roku 1981. Tehdy byli zprvu zatčeni a vyhoštěni z ČSSR dva francouzští občané za to, že dopravili do Československa běžnou literární produkci české i jiné literatury vydané v zahraničí. Současně s touto jako byli zatčeni a vězněni čeští spisovatelé a jenom odpor a kritika mezinárodní veřejnosti včetně oficiálních vládních míst např. ve Francii, Rakousku, USA atd. je uchránila před dlouhodobým odsouzením, akenemž se režim připravoval. Pokud přistihnou pohraniční orgány někoho na hranicích při kontrole, že vyváží nebo dováží literaturu nevydanou oficiálně v Československu, orgány mu je ihned zabaví a postihnou jejího majitele i trestním stíháním.

To vše je pochopitelně v rozporu se závěrečným aktem helsinské konference a svobodné výměně kulturních statků.

Zasílání rukopisů poštou se posuzuje jako trestný čin, orgány bezpečnosti porušují listovní tajemství a mají zřízeno v Praze na Gorkého náměstí u pošta mezinárodní přepravy zvláštní tajené oddělení vybavené nejmodernějšími stroji, které zjišťují obsah zásilek, a odesilatele nebo adresáty zjiřící v ČSSR postihují a zásilky nedoručují.

ODTRHNOUT UMĚLCE OD SVĚTA

Vraťme se však ještě k tomu nejzávažnějšímu, tj. k hlavním zásadám, jimiž se řídí kulturní politika v zemi.

Její snahou je odtrhnout vývoj české a slovenské literatury od vývoje ve světě. Neexistuje volný přístup k literatuře, knihám a časopisům. Ve Státní knihovně v Praze jsou zahraniční časopisy a listy ve zvláštním, veřejnosti nepřístupném fondu /např. New York Times, Le Monde, Times, Frankfurter Allgemeine Zeitung apod./. Podobně je to i na jiných místech, pokud se podobné časopisy odebírají. Zahraniční literární, filosofické a vědecké časopisy jsou v Československu nedostupné. Z to režim drazé platí za kdejaký bezvýznamný časopis nebo brožury, pokud jsou psány v azbuce, a snaží se i jimi ovlivňovat v originálech nebo v překladech českou literární veřejnost.

Cílem všeho tohoto úsilí je zcela izolovat české a slovenské umělce a vědce, a tak je snadněji vehnat dož područí sovětské ideologie.

UMLČET a LIKVILOVAT

Zcela přezíravý a nepřátelský vztah projevuje režim k tradicím českého a slovenského umění zejména z 20. století. Knihy předních spisovatelů a vědců nevycházejí a jejich díla z dřívějška byla vyřazena z veřejných i vědeckých knihoven. Neptájdou se ani některé starší časopisy - a dokonce určitá časová období, např. léta 1968 - 1969 jsou přístupná v knihovnách a studovnach jen na zcela mimořádné doporučení a zvláštní povolení institucí. A tak byli z kulturního života vyřazeni takoví autoři jako Václav Černý, Václav Havel, Jirí Kolář, Jan Zahradníček /a všichni emigrantští spisovatelé jako F. Peroutka, J. Škvorecký, M. Kundera aj./ a desítky dalších.

Kromě toho se ve školských učebnicích, osnovách, dějinách a přehledech české a slovenské literatury nesmějí objevit jména všech, kteří se znělili režimu od roku 1945 do současnosti. Zamlouvají se nebo lživě interpretují celá významná literární období, jako například tvorba autorů křesťanského zaměření, otázky existencialismu, období let 1945 - 1950, dějiny surrealistu v ČSSR, tvorba literatury z konce 60. let, která je většinou označována jako revizionistická a sociilismu nepřátelská atd.

Zmizela nejen jména spisovatelů, ale i úsilí literárních skupin, do nichž patřila díla ovlivňující koresi výrazně český duchovní život. Vše je pokryto nánošem zapomnění nebo lži šířených z oficiálních míst. Ještě nikdy se v Československu tolik neinkvidovalo, neprošlédovalo a nelhalo, jako v posledních 16 letech po roce 1969 v oblasti kultury.

NEODDRŽOVÁNÍ HELSINSKÝCH DOHOD

Je třeba konstatovat, že se tato perzekuce ještě zvýšila po publikování helsinských dohod. Je to paradoxní, vždyť jejich snahou bylo přece uvolnit a zlepšit vztahy mezi národy a státy, ale je tomu bohužel tak! Naděje, které čeští a slovenští kulturní pracovníci učinili k přesáží o svobodné tvůrčí činnosti, volné výměně všech kulturních hodnot apod., byly zničeny, a režim dozoru a likvidace se jen zostřil.

Lze odpovědně a s plnou vážností prohlásit, že se československý režim vůbec neřídí závazky, jež na sebe vzal podpisem závěrečných dohod, a že tak přímo před očima světa i těch svých partnerů, kteří rovněž podepsali helsinské dohody, flagrantně porušuje jednu z hlavních zásad společně dohodnutých v oblasti kultury.

Bez svobody není míru!

Není bez svobody ani spolupráce evropských zemí. Což lze pokládat za Evropu bezpečnosti a míru i spolupráce takový kontinent, v němž jedna část se těší širokému veřejné svobodě, kdežto druhá je o svobodu připravena a pokud se jí domáhá, končí za toto úsilí ve věznicích?

Budoucnost evropské kultury je ve svobodě. To jistě tanulo na mstí některým signatářům helsinských dohod. Neměli by tento svůj uslechtilý postoj i snahu opustit a měli by si najít způsob, jak přinutit své partnery, aby i oni plnili, k čemu se zavázali.